

940542 OSM

OSMAN ΠΑΣΑΣ-ΠΑΤΕΡ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Η Κριση ΓΙΝΝΕΒΟΥΡΟΥ

ΤΟΥΡΝΕΝ

1936

940542
OSM

ΟΣΜΑΝ ΠΑΣΑΣ-ΠΑΤΕΡ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Η ΚΡΗΤΗ ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ

ὑπό

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ

1912.

18 2 18

ΟΣΜΑΝ ΠΑΣΑΣ-ΠΑΤΕΡ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Ἡ ΚΡΗΤΗ ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ

ὑπὸ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΜΟΣΧΟΠΟΥΔΟΥ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ.

1912.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 — ΧΑΝΙΩΝ —
 ΛΟΞ. Σφ. 19364
 Χρονολ. Είσεγ. 8.3.1963
 Εισκοφτης [Signature]
 *Αριθ. 900 502 / 034.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ

Ὅποια ἐργασία προηγήθη τοῦ μεγαλοεργοῦ ἐγχειρήματος τοῦ 1821 μαρτυρεῖ καὶ ἡ κατωτέρω ἱστορία, ἣν ἀφηγήθη ὀγδοηκοντοῦτης ἱερεὺς, λείψανον τῆς ἀθανάτου ἐπὶ ἡρωϊσμῷ καὶ αὐταπαρνήσει γενεᾶς ἐκείνης, ὁ ἡγούμενος τῆς παρὰ τὸ Ἄμάριον ἐν Κρήτῃ ἱστορικῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων Ἰωσήφ πρὸς ἐπισκέπτῃν τῆς μονῆς ταύτης κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς μεγάλῃς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866. Μετὰ λιτὸν γεῦμα, ὅπερ ὁ σεβάσμιος ἐκεῖνος ἱερεὺς εἶχε παραθέσει πρὸς τιμὴν τοῦ ξένου του ὑπὸ τὰ γηραιὰ δένδρα τοῦ μοναστηρίου, ἀφηγήθη τὰ ἑξῆς, ἅπερ μεταφράζομεν ἐν συνόψει ἐξ ἱστορικῆς συγγραφῆς γαλλιστὶ γεγραμμένης καὶ ἀνωνόμου.

Παρήλθον ἔκτοτε πενήτην καὶ ἐπέκεινα ἔτη, ἦγον δὲ τότε τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας μου. Ἦτο παραμονὴ τοῦ Πάσχα, ἐξηρχόμεθα δὲ περὶ τὸν ὄρθρον τῆς Ἐκκλησίας, ὅτε μοι ἀνηγγέλθη, ὅτι τὸ μοναστήριον ἡμῶν ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ Τούρκων... Κατελήφθη ὑπὸ τρόμου ἐπὶ τῇ προόψει, ὅτι ἡ πολιορκία θὰ παρηκολοθεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ ἡμῶν. Ἐγίνωσκον τὸν Ὄσμάν πασᾶν, γενικὸν διοικητὴν τῆς Κρήτης. Ὁ ἀπαγχονιστὴς οὗτος, ὡς ἀπεκαλεῖτο, ἦτο μὲν ὁ τρόμος τῶν γενιτσάρων, ἀλλ'

ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ.

Τύποις Ἑλένης Χρυσογέλου, ὁδὸς Κονδρατέγκου ἀρ. 8.
 1912.

ἀπηγγόνιζεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ χριστιανοὺς ἐγκληματίας, ὅπως καταπραύνη τὸ κατ' αὐτοῦ ἄσπονδον μένος τῶν μουσουλμάνων. Ἦμην λοιπὸν πεπεισμένος, ὅτι καὶ ἐγὼ θὰ ὑφιστάμην τὴν αὐτὴν τύχην, ἔδλεπον δ' ἤδη κατὰ διάνοιαν τὸν βρόχον ἑτοιμον νὰ σφίγγῃ τὸν τράχηλόν μου.... Μεταθῶς εἰς τὸ κελλῖον μου εὔρον παρὰ τὴν θύραν δύο ὑπηρέτας τοῦ πασᾶ, οὔτινες μὲ διέταξαν ἀποτόμως, ὅπως προπαρασκευασθεῖς ἀκολουθήσω αὐτοὺς εἰς Ρέθυμνον, ὅπου ὁ πασᾶς μ' ἐκάλει.

Μετέβην πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου μοναχοὺς καὶ εἰπὼν τὰ καθέκαστα παρέδωκα τὸ ταμεῖον τῆς ἐκκλησίας καὶ, ἀφοῦ ἐζήτησα συγχώρησιν παρὰ πάντων, εἰσήλθον ἐκ δευτέρου εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ γονυπετήσας πρὸ τῆς εἰκόνης τῶν Ἀρχαγγέλων προσευχήθην μετὰ κατανύξεως. Ἐπιθᾶς τοῦ ἡμιόνου μου ἔφθασα περὶ δελφιν εἰς τὸ μετόχιον τοῦ μοναστηρίου ἡμῶν, ἔνθα ἀφήκα τὸ ζῷόν μου, χωρὶς δὲ νὰ μοὶ ἐπιτραπῇ ν' ἀναπαυθῶ μηδ' ἐπὶ στιγμῆν, ὠδηγήθην εἰς τὸ κονάκιον τοῦ πασᾶ.

Εἰσήχθην εἰς αἶθουσαν, ἔνθα ἐπεφάνη ἐπὶ τινὰς στιγμὰς μόνον ὁ πασᾶς, χωρὶς νὰ καταδεχθῇ κἄν νὰ ρίψῃ ἐπ' ἐμοῦ ἕν βλέμμα. Ἐνόμισα, ὅτι ἀπεσύρθη, ὅπως διατάξῃ τὸν ἀπαγχονισμόν μου. Ἡ ἀγωνία μου διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας. Ἐπὶ τέλους ὁ πασᾶς ἐφάνη ἐκ δευτέρου. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἄγριον, μ' ἔδλεπε δὲ διὰ περιφρονητικοῦ βλέμματος, ἔνθ' ἐγὼ ἰστάμην ὀρθός, ἔχων κρεμαμένας τὰς χεῖρας καὶ ἀναμένων ν' ἀκούσω τὴν θανατικὴν καταδίκην μου. Ἄλλ' ἀντὶ τούτου, μὲ προσεκάλεσε νὰ

καθίσω εἰς τὴν τράπεζάν του πλήρη ἐδεσμάτων, ἰδίως κρεάτων, ἀφοῦ μὲ ἠρώτησεν, ἂν ἐπείνων.

— Αὔριον, Ἐξοχώτατε, ἔχομεν Πάσχα — εἶπον — δὲν τρώγομεν δ' οὔτε ἔλαιον. Δὲν ἔχω ἄλλως τε ὄρεξιν καὶ παρακαλῶ νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε, ἵνα ἐπιστρέψω εἰς τὸ μετόχιον τοῦ μοναστηρίου μου, ὅπως μεριμνήσω περὶ τοῦ ἡμιόνου μου. . .

— Οἱ μέλλοντες κύριοι τοῦ ἡμιόνου — εἶπεν ἄγριως — ἄς φροντίσωσι περὶ τοῦ ζῴου. Διὰ σὲ ἀνωφελεὲς τοῦτο. . .

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐμαρτύρουν ἐμφαντικώτατα τὴν ἐπιφυλασσομένην μοι τύχην... Ἀρνήθεις νὰ μετᾶσχω τοῦ ἀνιέρου ἐκείνου γεύματος, ὠδηγήθην εἰς μικρὸν θάλαμον, ἔνθα εὔρον λευκὸν ἄρτον, χαδιάριον καὶ φιάλην οἴνου τῶν Ἀρμένων. Παρὰ τὰς ἐπισκοτιζούσας τὸν ἐγκέφαλόν μου θλιβερὰς σκέψεις ἔφαγον τὰ ἐδέσματα ταῦτα, διότι ἀπὸ εἰκόσι τεσσάρων ὥρῶν διετέλουν νήστις. Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ πασᾶς προσκαλέσας με ἐκ νέου εἰς τὴν αἶθουσαν μοὶ εἶπε :

— Σὲ προσεκάλεσα ἐνταῦθα, παπᾶ μου, διότι ἔχω ἐν τῇ χαρμίῃ μου χριστιανίην, ἣτις ἐπιθυμεῖ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα σου νὰ φάγῃ ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ ἐκείνου ἄρτου τὸν ὅποιον συνειθίζετε νὰ τρώγητε καὶ τὸν ὅποιον ὁ ἱερεὺς προπαρασκευάζει μετὰ τὴν λειτουργίαν. . .

— Ἀλλά, πῶς εἶνε δυνατόν, πασᾶ μου, — ἀπήνησα — νὰ τελῶσω λειτουργίαν;

— Καὶ πῶς; Εἶνε ἀδύνατον τάχα, τοῦτο; — ἐπανέλαβεν ὁ πασᾶς — ἔχω ἄρτον καὶ οἶνον. Θὰ σοὶ

δώσω ποτήριον καὶ κοχλιάριον καὶ θά ψάλλῃς τὴν λειτουργίαν. . .

— Ἄλλ' εἶνε ἀνάγκη ἰδιαίτερου μέρους, ὡς καὶ ἀμφίων, βιβλίων καὶ διαφόρων ἄλλων ἀντικειμένων, ἀνευ τῶν ὁποίων λειτουργία δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τελεσθῇ.

— Κάτω εἰς τὰ θολοσκεπῆ ὑπόγεια κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγουστον μοναχὸς ἐλθὼν ἐκ Ρουσιτικῶν ἐτέλεσε τὴν λειτουργίαν. Πήγγαινε ἐκεῖ καὶ σὺ καὶ ἐτοίμασε τ' ἀναγκαιούντα.

Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐνίσχυσεν ἐκ νέου τὸν τρόμον μου. Ἦρχισα ἀποτεινὼν τῷ Θεῷ τὰς τελευταίας δεήσεις μου, πεποιθὼς, ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς θορύβου ὁ πασᾶς θὰ μ' ἐφόνευε κρυφίως ἐν τῷ ὑπογείῳ. Ἄλλὰ καὶ οὕτω κατηυθύνθη στερρῶ τῷ βήματι πρὸς τὸ μέρος, ὡς ἀμνὸς βαίνων πρὸς τὸν σφαγέα του, ἀναμένων τὸν θάνατον, ἀλλ' ἔχων ἀπόφασιν νὰ ὑποστῶ αὐτὸν γενναίως. . .

Ἐποία ὁμῶς ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς μου, ὅτε, φθάσας εἰς τὸ θολωτὸν ἐκεῖνο ὑπόγειον, λείψανον ἐναγίτου μεγάρου, εὔρον μικρὸν διαμέρισμα διηυθετημένον εἰς παρεκκλήσιον. Ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ δύο τράπεζαι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἅπαντα τ' ἀναγκαιούντα ἀντικείμενα διὰ τὴν τέλει τῆς θείας μυσταγωγίας.

Ἀφοῦ ἐξήτασα τὰ πάντα ἐν προσοχῇ ἀνήλθον εἰς τὴν οἰκίαν πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀναμένοντός με πασᾶ, ὅστις μετὰ περιφρονητικοῦ μειδιάματος με ἠρώτησεν, ἂν τὰ πάντα ἦσαν ἐν τάξει.

— Ἔχω ἀνάγκην ψάλτου μόνον — ἀπήντησα κλίνων τον αὐχένα — διότι πάντα τᾶλλα ὑπάρχουσι.

— Σὺ θὰ ψάλλῃς — ἀπήντησεν ὁ πασᾶς — ὡς ἔπραξε καὶ ὁ ἕτερος ἱερεὺς κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγουστον.

*
**

Ἀποσυρθεὶς εἰς τὸν θάλαμον τὸν ὀρισθέντα μοι ὡς κατάλυμα, ἀνεγίνωσκον τὸ ἀπόδειπνον, ὅτε ὁ πασᾶς, ἐμφανισθεὶς ἐνώπιόν μου, με διέταξε νὰ ἐγερθῶ ἀμέσως μετὰ τὸ μεσονύκτιον διὰ νὰ ἐτοιμάσω τὴν τροφήν (ἀγίαν κοινωनीαν) τῆς δούλης του δύο ὥρας πρὸ τῆς ἡμέρας, ὅπως οἱ μουσουλμάνοι μὴ παρατηρήσωσι τὸ γεγονός. Προσέκλινα καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἐκοιμήθην βαθύτατα καὶ ἡσύχως, χάρις βεβαίως εἰς τὰς τόσας συγκινήσεις καὶ τὴν κόπωσίν μου.

Κατὰ τὴν ὀρισμένην ὥραν κατήλθον εἰς τὸ παρεκκλήσιον. Ἀνέγων τὴν ἀκολουθίαν τῆς μεταλήψεως, τὸν ὄρθρον καὶ τὰς εὐχὰς τῆς λειτουργίας, μεθ' ὃ εἰσέδυσα εἰς τὸ ἱερὸν διὰ τὴν μυσταγωγίαν. Ἐβάσταζον ἐν χερσὶ τὰ ἅγια, ὅτε ἤκουσα μελωδικὴν φωνὴν ψάλλουσαν: «Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ κεχαριτωμένῃ, ἀγνῇ Παρθένε, χαῖρε κ.τ.λ.» Ἡ μελωδία αὕτη μοὶ ἐφάνη προερχομένη παρ' ἀγγέλων. Ἀπέδωκα αὐτὴν εἰς θαῦμα, δὲν ἐτόλμων δὲ νὰ παρατηρήσω ἔξω τοῦ ἱεροῦ, νομίζων, ὅτι ἄγγελος ἐπέμφθη οὐρανόθεν, ὡς συλλειτουργὸς πρὸς τέλει τῆς μυσταγωγίας. Ἐπὶ τέλους ἔρριψα τὸ βλέμμα εἰς τὰ ἔξω, εὐθέως δὲ κατελήφθην ὑπὸ ἱερᾶς ἀγανακτικῆς ἀναγνωρίσεως ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πασᾶ τὸν ἀνέλπιστον ἐκεῖνον ἱεροψάλτην! Ἐμβρόντητος διενεχθῆναι

πρὸς στιγμὴν νὰ στραγγαλίσω τὸν ἱερόσυλον... ἀλλὰ συνεκράτησα ἑμαυτόν... Ἐσκέρθη, μὴ τυχὸν ἦτο ἀρνησὶθρησκὸς υἱὸς ἱερέως, δυνάμενος ἔτι νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀγίας ἡμῶν θρησκείας, εἶτε, ὅτι δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ φρονεῖσω ἄνθρωπον, ἐπόμενος τῷ τοῦ Δαυὶδ «πᾶσα προὶ ἀνεσάτω τὸν Κύριον...» Ἄς ἀνεχθῶ ἐπομένως — εἶπον καθ' ἑαυτόν — τὴν βεβήλωσιν, καὶ ἂν ἐξέλθω σφῶς τῆς ἐνέδρας ταύτης, θὰ ἐξομολογηθῶ τῷ ἐπισκόπῳ μου, ἀφηγούμενος αὐτῷ ὅ, τι μοὶ συνέδη, οὗτος δὲ δὲν θὰ μὲ τιμωρήσῃ, λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὰς περιστάσεις... Ἐν οἷα δὴποτε περιπτώσει, θὰ ἦτο φοβερόν νὰ διαπράξω μαιοφρονίαν ἐν τόπῳ ἐξουσιασθέντι ἤδη διὰ τῆς θείας μυσταγωγίας καὶ ἐψυθύρισα τοὺς λόγους τοῦ Δαυὶδ «*οὐσαί με ἐξ αἱμάτων, ὁ Θεός, ὁ Θεός τῆς σωτηρίας μου*». Ὁ πασᾶς ἐν τούτοις ἐξηκολούθει ψάλλων μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τὰ ᾄσματα τῶν δύο χορῶν, ἡ δὲ λειτουργία ἔδαινε ἐν πλήρει τάξει μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὄφειλον νὰ μεταλάβω τῶν ἀχράντων μυστηρίων...

*
**

Ἄλλ' ἡ σκηνὴ μετεβλήθη τότε... Ἠνέχθη ἐν καρτερίᾳ τὴν βεβήλωσιν διὰ τὸν λόγον, ὃν εἶπον ἀνωτέρω, ἀλλ' ἡ ἐνοχὸς καρτερία μου ἔδει νὰ λήξῃ... Δὲν ἠδυνάμην νὰ συγχωρήσω τὸν περαιτέρω περιγελῶν τῶν ἀγίων πραγμάτων. Ἐξέτεινα τὰς χεῖρας πρὸς τὸ ἅγιον ποτήριον, ὅπως μεταλάβω τοῦ θείου αἵματος, ὅποτε ἠσθάνθη τὸν πασᾶν πλησίον μου

ζητοῦντα νὰ κοινωνήσῃ καὶ αὐτός... Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου ὠρθώθησαν ἐκ φοίκης, ἀπωθῶν δ' αὐτὸν ἔκραξα: «*Μακρὰν ἀσεβέστατε! ἐπὶ μακρὸν σὲ ἠνέχθη ὑβρίζοντα καὶ βεβηλοῦντα τὴν θείαν μου θρησκείαν, ἧτις ὑπῆρξεν ἕως θρησκεία τῶν πατέρων σου, ἀρνησὶθρησκαι...* Δὲν δύναιμαι ὅμως νὰ σὲ ἀνεχθῶ ἐπὶ πλέον. Μακρὰν ἔρρε! Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῦ κυσίν — λέγει ὁ Ἀπόστολος — μηδὲ τοὺς μαργαρίτας βάλετε ἐμπροσθεν τῶν χοίρων». Ἄλλ' ὁ πασᾶς σιγῶν μὲ ὦθει, ἐνῶ ἀπόθουν αὐτὸν, ἐπέμενε δὲ ἔντα κοινωνήτῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ἡ πάλῃ αὕτη διήκουσεν ἐφ' ἱκανὴν ὥραν, εἶχον δ' ἀτόφατιν νὰ ὑποστῶ χιλίους θανάτους μᾶλλον ἢ νὰ ἴδω διαπραττομένην τὴν ἱεροσυλίαν. Ἐπὶ τέλους ὁ πασᾶς ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ἔστη ὀλίγον μακρὰν τοῦ θυσιαστηρίου.

Ἐξήγαγε τότε τὸ σαρκί του, εὐθὺ δ' ὠρῶν ἀκόμη μέλαινα ἐχύθη ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ καὶ ἐξαγαγὼν τῶν κόλπων τοῦ γράμμα μοὶ ἐνεχείρισεν αὐτὸ πρὸς ἀνάγνωσιν. Ἐλαβον εἰς χεῖρας τὸ ἔγγραφο καὶ ἔμεινα ἐμβρόντητος. Ἐφερε τὴν ὑπογραφήν τοῦ... πρωτομάρτυρος τῆς ἡμετέρας παλιγγενεσίας Γρηγορίου τοῦ Ε', δηλοῦντος, ὅτι ὑπὸ τὸ καρτάνιον τοῦ Ὀσμὰν πασᾶ ἐκρύπτετο ὁ ἄλλοτε ἀρχιγραμματεὺς τῶν Πατριαρχείων πρωτοσύγκελος Βασίλειος. Ἡσθάνθη τοιαύτην συγκίνησιν, ὥστε τὸ ἔγγραφοn ἔπεσεν ἐκ τῶν χειρῶν μου, μικροῦ δεῖν δ' ἐλιποθύμουν. Συνελθὼν εἰς ἑμαυτόν, ἐνόησα πᾶν ὅ, τι συνέδη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀδελφοῦ μου πασᾶ, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ ἔθεσεν εἰς τὸν τράχηλόν του πετρα-

χήλιον, ὅπερ ἔκρυσεν ἐν μεταξίνη ἔθονη... Ἐκωννήσαμεν ἀμφότεροι τότε καὶ ἡ λειτουργία ἔληξε...

Ἦτοιμαζομεθα ν' ἀναχωρήσωμεν ἐκεῖθεν, ὅτε ὁ Βασίλειος μὲ ὑπεχρέωσε νὰ ὀρκισθῶ ἐπὶ τῆς ἀγίας λειτουργίας, ἣν πρὸ μικροῦ εἶχομεν τελέσει καὶ ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης ἡμῶν, ὅτι θὰ ἐτήρουν ἐν ἐχεμυθίᾳ τὸ γεγονός. Ἐτήρησα τὸν ὄρκον μου, θραύων δὲ σήμερον τὴν σιγήν, νομίζω ὅτι δὲν διαπράττω ἐπιτοκίαν.

*
* *

Δακρύων ὁ σεβάσμιος γέρον ἐπέρανε τὴν ἀφηγήσιν του. Μετὰ βραχεῖαν σιγήν, ὡσεὶ ἐπεζήτει νέας δυνάμεις ἵνα συνεχίσῃ τὴν ἱστορίαν του, ἀφηγγήθη τὰ αἷτια τῆς εἰς Κρήτην ἀποστολῆς τοῦ Βασιλείου, ὡς βαλῆ ὑπὸ τ' ὄνομα Ὅσμὰν πασᾶ καὶ τὰ συμβάντα τῆς ζωῆς του μετὰ τὴν ἐκ τῆν νήσου ἀνάκλησίν του. Καὶ εἶπε:

«Ἐξεελθόντες τοῦ ὑπογείου μετέθημεν εἰς τὸ ἐστιατόριον, ὅπου ἀνέμενον ἡμᾶς γεῦμα πλούσιον, ὡς ἀπῆται ἡ ἐπίσημος ἡμέρα. Ὁ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἄγριος Ὅσμὰν πασᾶς εἶχε μεταβληθῆ εἰς ἀδελφὸν γλυκύν, εἰς μελίχιον συνδαιτυμόνα, συνδιαλεγόμενον χαριέντως, μὴ ἀφηγγήθη δὲ πῶς ἐπέμφθη ὡς γενικὸς διοικητὴς εἰς Κρήτην, διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων:

Ἐβασίλευε τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Σουλτάνος Μαχμουτ ὁ Β'. ἀνὴρ δίκαιος καὶ ἀμερόληπτος ἀπέναντι αὐτῶν τῶν Τούρκων. Ἐν ταῖς προσπαθείαις αὐτοῦ, ν' ἀνυψώσῃ τὴν αὐτοκρατορίαν, κατέστρεψε τὸ σῶμα τῶν γενιτσάρων, σφάζας ὑπὲρ τοὺς δεκαεξήκλους καὶ

ἑξορίσας ὑπὲρ τοὺς εἰκοσακισχιλίους. Ἐν Κρήτῃ ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Δασκαλογιάννη (1776) οἱ γενιτσάροι ἦσαν οἱ ἀπόλυτοι κύριοι τῆς νήσου, διὰ τῶν ἐγκλημάτων δὲ καὶ τῶν βιαιοπραγιῶν τῶν εἶχον περιεργάζει τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπόγνωσιν. Καὶ ὁ ἔσχατος τῶν μουσουλμάνων ἡδύνατο νὰ καταδικάσῃ εἰς ἀγγαρεῖαν ὀλόκληρον χριστιανικὸν χωρίον μεταβαίνων καθ' ἑκάστην Κυριακὴν πρῶτ' εἰς τὴν θύραν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκεῖθεν ὀδηγῶν διὰ μαστιγίου τοὺς γωρικοὺς εἰς τοὺς ἀγρούς, εἴτε εἰς τὴν κατασκευὴν οἰκίας ἀγᾶ τινος, ἔνθα εἰργάζοντο πάντοτε σχεδὸν νήστευσι, αἰετοτε δὲ ἀμισθεῖ. Ὁ χριστιανὸς οὐδὲν εἶχεν δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας του, ὡσάντις αὐτῆ ἤρθεκε τοῖς Τούρκοις. Ἐστέλλετο τῷ ἰδιοκτῆτῇ γελοῖον ποσὸν χρημάτων καὶ πυρίτις, ἐξ ὧν ὄφειλε νὰ ἐκλέξῃ. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ χριστιανὸς προὔτιμα πάντοτε τὰ χρήματα, διότι ἄλλως θὰ ἐφρονεῦτο ἀφεύκτως. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ εἰς τὰς γυναῖκας καὶ ἄρθένους, αἵτινες ἤρπάζοντο κτηνωδῶς, ὅπως ὑποστῶσι τὴν ἐσχάτην τῶν ὕβρεων παρὰ τῶν ἀγάδων καὶ, ὅπερ τὸ φοβερόν, ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτῶν τῶν συζύγων καὶ γονέων των...

*
* *

Ἐν Ρεθύμνῳ ἔζη σεβάσμιος ἱερεὺς, ὀνόματι Παπα-Μανώλης, κάτοχος μικρᾶς περιουσίας, δι' ἧς κατώρθου νὰ μὴ κακοποιῆται βαρέως ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων, τῇ μεσιτεύσει πέντε γενιτσάρων, φίλων τοῦ βαλαντίου τοῦ ἱερέως, οἵτινες ἐπενέβαινον ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡσάντις εἶχεν ἀναγκὴν προστασίας. Ὁ ἱερεὺς οὗτος εἶχε θυγατέρα, ἧς ἡ γέννησις μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας τῆς ἦτο γνωστὴ μόνον εἰς τοὺς γονεῖς τῆς καὶ τὴν μαῖαν.

Ἄλλὰ προδότης τις τυχαίως μαθὼν τὴν ὑπαρξίν τοῦ παιδίου τούτου, ἀνηγγείλει τὸ γεγονός εἰς τοὺς γενιτσαροὺς, φίλους τοῦ ἱερέως. Τῇ παραμονῇ μεγάλης ἑορτῆς, καθ' ἣν οὗτος προητοιμαζέτο ἵνα ἀναπαυθῆ, οἱ πέντε γενίτσαροι ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον αὐτοῦ νύκτωρ. «Καλῶς ὤρεσατε, αὐθένται μου», ἔκραξεν ὁ ἱερεὺς ὑποδεχόμενος τοὺς ἐπισκέπτας του, κυριευθεὶς ὑπὸ φόβου, διέταξε δ' ἅμα τὴν σύζυγόν του ἵνα προετοιμάσῃ γεῦμα διὰ τοὺς ξένους. Ἄλλ' οἱ γενίτσαροι, ἀφοῦ ἐκορέσθησαν ἐδεσμάτων καὶ οἴνου, ὄπτοντες ἄγριον βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἱερέως, ἐδήλωσαν αὐτῷ, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ὑπηρετηθῶσιν ὑπὸ νεαρᾶς κόρης μᾶλλον, ἢ παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς γηραιᾶς συζύγου του.

— Καὶ ποῦ θὰ εὔρω τὴν κόρην, αὐθένται μου; ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς τρέμων, διότι προησθάνετο ἤδη, ὅτι θὰ ἐνέσκηπτε συμφορὰ...

— Ἐγχεῖς σύ, διαβολόπαπα, θυγατέρα, ἦν κοῦπτεις ἀφ' ἡμῶν, λέγει εἰς τῶν γενιτσαρῶν, ὅστις καὶ λαβὼν λυχνίαν περιῆλθε τὴν οἰκίαν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν τεσσάρων ἄλλων. Καὶ πράγματι εὔρον τὴν δυστυχεῖ κόρην ἡμιθανῆ ἐκ τρόμου ἐν τινι γωνίᾳ.

Τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ὑπῆρξαν ἀπερίγραπτα. Τὰ πέντε ἄγρια ἐκεῖνα θηρία ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς οἰκίας περὶ ὄρθρον, ἀφοῦ ἐκόρεσαν τὰ θηριώδη πάθη των καὶ ἀφοῦ ἠγάγκασαν τὸν ἱερέα νὰ δώσῃ εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἀνά 500 γρόσια ὡς ἀμοιβήν.

*
**

Ἀπελπισ καὶ συντετριμμένος ὑπὸ τοῦ ὄνειδους καὶ τῆς θλίψεως ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου μετέβη τῇ ἐπαύριον εἰς Ρούστικον, ἔνθα, ἀφοῦ ἐγκατέστησεν ἐν ἀσφαλείᾳ τὴν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα του, μετέβη

εἰς Χανία, ὁπόθεν ἀνεχώρησεν εἰς Κων)πολιν, ὅπως ἐκλιπαρήσῃ τῇ μεσολαβήσει τοῦ Πατριάρχου ἀνακούφισιν εἰς τὰ δεινὰ, ἅπερ ὑφίστατο ἡ πατρίς του. Καὶ πράγματι ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον τοῦ Πατριάρχου, περιέγραψεν αὐτῷ διὰ ζοφερωτάτων χρωμάτων τὴν ἀφόρητον κατάστασιν τῶν χριστιανῶν τῆς γῆσου, ἡ δὲ ἀφήγησις τοῦ ἱερέως συνεκίνησεν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν τὸν πρωθυεράρχην, ὥστε, μεταβὰς οὗτος παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἰκέτευσεν αὐτὸν ἵνα ἀνακουφίσῃ τοὺς πάσχοντας Κρητας. Ὁ Μαζμουτ ἤκουσεν ἐν εὐμνεσίᾳ τὰς παραστάσεις τοῦ Πατριάρχου, ἐζήτησε δὲ τὴν συνδρομήν του πρὸς καταστολήν τῶν κακουργημάτων τῶν τούρκων.

«Βοήθησόν μοι καὶ σὺ—εἶπεν ὁ σουλτάνος.—Οἱ διοικηταί, οὓς πέμπω εἰς Κρήτην, ὀλίγω μετὰ τὴν ἀφίξιν των ἀφομοιοῦνται πρὸς τοὺς Τούρκους τῆς γῆσου, ἡ δὲ κατάστασις ἐπιδεινούται ὁσημέραι ἐκεῖ, ἀντὶ νὰ βελτιωθῆ. Εὐρὲ ἀνδρα ἱκανὸν καὶ θὰ διορίσω αὐτὸν βαλὴν τῆς Κρήτης μετ' ἀπεριορίστου ἔξουσας.

Ὁ Πατριάρχης ἐζήτησεν εἰκοσιτετράωρον προθεσμίαν, ὅπως δώσῃ ἀπάντησιν. Ἐπανελθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, συνεκάλεσε τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, εἰς ἣν ἐξέθηγεν ὅ,τι ἤκουσε παρὰ τοῦ παπα-Μανώλη, τὴν μετὰ τοῦ σουλτάνου συνέντευξιν καὶ τὸν λόγον, ὃν ἔδωκε νὰ ἀπαντήσῃ αὐτῷ τῇ ἐπαύριον.

— Δέον νὰ εὐρωμεν ἀνδρα—εἶπε—ἀναλαμβάνοντα ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην καὶ κίνδυνον τὸ ἔργον τῆς ἀνακουφίσεως τῶν Κρητῶν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἔστω Ἕλλην καὶ ἐξ ἡμῶν ἔτι, ἀφοῦ ὁ σουλτάνος θὰ δώσῃ ἀπόλυτον πληρεξουσιότητα. Τίς θὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Κρητῶν, ἀρχαιοθὲν φημιζομένων ἐπὶ ἀνδρεία;

Σιγῇ ἐπῆλθε βαθεῖα ἐπὶ τινος στιγμᾶς παρὰ τῇ σεπτῇ ἐκείνῃ χορείᾳ, ὁπότε σεβαστὸς κληρικὸς, ὁ ἀρχι-

γραμματαῦς τοῦ Πατριαρχείου καὶ πρωτοσύγγελος Βασιλείου, ἐγεροθεὶς ἐκράξεν·

— Εἶμαι ἔτοιμος νὰ μεταβῶ εἰς Κρήτην διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔθνους μου, ἔτοιμος ν' ἀποθάνω μετὰ τῶν ὑβριζομένων, ἀτιμαζομένων καὶ σφαζομένων ἀδελφῶν μου. Προσφέρω ἑμαυτὸν αὐτοπροαιρέτως ὀλοκαύτωμα. Εἰπέτε, Παναγιώτατε, τῷ Σουλτάνῳ, ὅτι εὑρετε ἄνθρωπον, ἀναλαμβάνοντα νὰ κυβερνήσῃ τὴν Κρήτην καὶ συνείσῃ τοὺς ἐν αὐτῇ γενιτσάρους.

Τὰ μέλη τῆς Συνόδου συνεκινήθησαν ἀκούσαντα τὸν πρωτοσύγγελον, ὁ δὲ Πατριάρχης μεταβὰς εἰς τ' ἀνάκτορα προέτεινε τῷ σουλτάνῳ αὐτὸν ὡς διοικητὴν τῆς Κρήτης.

Ὁ Βασιλεὺς παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου, ἐγένετο ἀμέσως δεκτός, περιεβλήθη δὲ ἀμέσως καφτάνιον καὶ σαρίκιον. Κείρας τὴν κόμην κατὰ τὸ τουρκικὸν σύστημα καὶ ἐφοδιασθεὶς δι' αὐτοκρατορικῷ φερμανίου, διορίζοντος αὐτὸν γενικὸν διοικητὴν τῆς Κρήτης, ἀνεχώρησε μετὰ τινος ἡμέρας εἰς τὴν νῆσον ὑπὸ τὸ ὄνομα Χατζῆ Ὀσμὰν πασᾶς. Τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1812 ἀπεβιβάζετο εἰς Χανία, ὁπόθεν ἤρξατο τῆς ἀνορθώσεως τῆς τάξεως καὶ τῆς τιμωρίας τῶν ἀγρίων γενιτσάρων.

Ὁ πρωτοσύγγελος ἐπεχείρησε τὸ ἔργον του μετὰ μεγίστης ζήσεως. Κατέπληξεν ἐν πρώτοις τοὺς μουσουλμάνους βέηδας καὶ προύχοντας διὰ τῶν εὐγενῶν καὶ ἐπιβλητικῶν τρόπων του καὶ τῆς βαθείας γνώσεως τῆς τουρκικῆς, περσικῆς καὶ ἀραβικῆς, ἐνέσπειρε δὲ τρόπον εἰς ἅπαντας διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ φερμανίου, χορηγῶντος αὐτῷ ἀπερίοριστον πληρεξουσιότητα ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντα, καθ' ἃ μαρτυρεῖ καὶ δημῶδες ῥῆμα λέγον, ὅτι τὸ φερμανίον ἔλεγε: «τιμωρίαν καὶ ἀγχόνην»... Καὶ πράγματι ἐν βραχεὶ διαστήματι ἐκάθαρσε καθ' ὀλο-

κληρίαν σχεδὸν τὴν ἐπαρχίαν τῶν Χανίων ἀπὸ τῶν ταραιοποιῶν στοιχείων, ἐμπνέων μὲν πίστιν καὶ θάρρος τοῖς χριστιανοῖς, στείρων δὲ τρόπον παρὰ τοῖς μουσουλμάνοις. Διὰ τοῦτο οἱ μὲν χριστιανοὶ ἐπανηγύριζον τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὀσμὰν πασᾶ ὡς εἰρηνευτοῦ τῆς νήσου, οἱ δὲ Γοῦρκοι ἐμίσησαν αὐτὸν ὡς «ἐμπρηστήν, τρόπον τῶν ἀγάδων, φρίκην τῶν σπαχίδων καὶ πάντων τῶν γενιτσάρων».

Οἱ Τοῦρκοι ἐφοβήθησαν ἴσως, ὅτε ἔμαθον, ὅτι ὁ πασᾶς εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀνακρίνῃ καὶ τιμωρήσῃ καὶ τοὺς φόνους τοὺς διαπραχθέντας ἀπὸ δωδεκαετίας καὶ μάλιστα ὅτε συλλαβὸν ἀπηγγόνισεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀποκορώνων Τοῦρκον ὀνόματι Ἀρίφ, αὐτουργὸν πολλῶν φόνων. Ὁ ἀγᾶς οὗτος μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Μεχμέτ τοῦ γενιτσάρου, ὁπόθεν κατάγεται ἢ ἔτι ἐν Ἀποκορώνῳ ὑπάρχουσα οἰκογένεια Γιανιτσαράκη, ὑπῆρξαν οἱ μάλιστα καὶ τύραννοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

Τὰ γεγονότα ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα ἢ δημῶδης Μυῦσα ἀπηθανάτισε διὰ συγκλητικωτάτων ῥημάτων.

Μετὰ διετῆ διαμονὴν ἐν Χανίοις ὁ Χατζῆ Ὀσμὰν πασᾶς μετέβη εἰς Ρέθυμνον, ἔνθα ἀπηγγόνισε καὶ ἐκεῖ μέγαν ἀριθμὸν γενιτσάρων. Ἄλλ' ἐπῆλθε μοιραίως τὸ τέλος τοῦ πασᾶ. Οἱ Τοῦρκοι μετ' ἐπανειλημμένα παράπονα πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἐπέτυχον ἐπὶ τέλος τοῦ σκοποῦ των κατὰ πικράδοξον τρόπον. Ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῆς Σταυποῦλ ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα κουρέως τοῦ Σουλτάνου τουρκοκρῆς ἐκ Σελίνου. Οἱ συμπατριῶναί του ἀπηνυθύνθησαν αὐτῷ, παρακαλοῦντες, ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸν τόπον των τοῦ Ὀσμὰν πασᾶ. Ὁ κουρέης συνεννοήθη μετὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ἀνακτόρων ἐπιστάτου, ὃν συνεβούλευσε νὰ ἐλαττώσῃ τὸν φωτισμόν, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Σουλτάνον νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν τὰ αἴτια.

— Μεγαλειότατε—ἀπήνησεν—αἰτία τούτου εἶνε ἡ καταστροφή τῶν ἐλαιῶν ἐν Κρήτῃ, διαταγῇ τοῦ Ὀσμὰν πασᾶ, διότι ἐκ Κρήτης προμηθευόμεθα τὸ ἔλαιον.

Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ σουλτάνος θυμωθεὶς καθήρεσε τὸν Ὀσμὰν πασᾶν. Οὗτος ἔμαθε τὴν πτώσιν του ἐν Μυλοποτάμῳ, καθ' ἣν στιγμὴν ἠτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἡράκλειον, ὅπως συνεχίσῃ τὸ ἔργον τῆς εἰρηνεύσεως. Ἐδέησε νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμεσῶς εἰς Ρέθυμνον.

Κατ' ἄλλην λαϊκὴν παράδοσιν ὁ Χατζῆ Ὀσμὰν πασᾶς ἐπέμφθη διοικητὴς εἰς Κάρυστον τῆς Εὐβοίας, εἶτα εἰς Προῦσαν, ἐνθα μικρῶ ὕστερον ἐθανατώθη. Κατ' ἄλλην ὅμως παράδοσιν, ἣτις μοὶ φαίνεται πιθανωτέρα, ἅμα τῇ εἰς Ρέθυμνον ἐπιστροφῇ του, ἐναύλωσε πλοῖον διοικούμεντον ὑπὸ Ἕλληνας πλοίαρχον, ὅπως μεταβῆ δῆθεν εἰς Κων(σταντι)νούπολιν. Ἀλλ' ἐν τῷ πελάγει δηλάσας τῷ πλοίαρχῳ τίς εἶναι, κατέπεισεν αὐτόν, ἵνα ὀδηγήσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου καὶ ἀπεβίβασε πράγματι τὸν ψευδοτοῦρκον, μεθ' ὃ ὁ πλοίαρχος ἐβύθισε τὸ πλοῖον, ὅπως πνίξῃ τοὺς ἐπιβαίνοντας τούτου μουσουλμάνους καὶ διαδοθῆ ἡ φήμη, ὅτι ὁ Ὀσμὰν πασᾶς ἐπνίγη σὺν τῷ πλοίῳ...

Καὶ πράγματι ἡ εἶδησις αὕτη διαδοθεῖσα πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐνεποίησεν αὐτοῖς ἄφατον ἀγαλλίασιν. Ἐν τούτοις ὁ Ὀσμὰν πασᾶς ἢ πρωτοσύγκελος Βασίλειος, εἰσελθὼν εἰς μοναστήριον, ἐπέρανεν ἐν αὐτῷ τὸν βίον του, ὡς δεικνύει ὁ ἐκεῖ τάφος του.

Τοιοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ σεβασμίου ἐκείνου ἱερέως, οὗ ἡ μνήμη τιμᾶται εἰσέτι ἐν Κρήτῃ.

Τοιαύτη καὶ ἡ ἀφήγησις τοῦ πατρὸς Ἰωσήφ.

143
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΕΤΑΞΑ ΒΟΣΠΟΡΙΤΟΥ

ΥΠΟ
ΤΗΝ ΣΚΙΑΝ ΤΩΝ ΦΟΙΝΙΚΩΝ

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

ΥΠΟ

Χ. ΑΝΝΙΝΟΥ

“Υπό τὴν Σκίαν τῶν Φοινίκων.— Ὁ
Συνταγματάρχης Κρουμέσκος.— Πρώτη
Θέσις.— Νίκος Παδόβρης.— Ὁ Ἴατρος
Παπαδόπουλος.— Τὸ ἑκατομμύριον.—
Ἀξιομίλια.— Ἡ ἐπάνοδος τοῦ Μονογε-
νοῦς.— Ὁ Καλὸς Δικηγόρος.— Ἡ εὐχή
τοῦ Σατανᾶ.

Τυπᾶται ῥουβζίου

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

